

Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]

Vol 4, No 2 (2023)

afimec,special issue

«Όταν έφυγαν τα αγάλματα» Εκπαιδευτικό Ντοκιμαντέρ

Αικατερίνη Ντούρου , Θρασύβουλος Οικονομάκης,
Λιονέλα Παπαγεωργίου , Αναστασία Στραβαρίδου ,
Δέσποινα-Αικατερίνη Φουντέα , Ευθυμία
Χασταμουρατίδου, Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός

doi: [10.12681/afiiimec.34261](https://doi.org/10.12681/afiiimec.34261)

To cite this article:

Ντούρου Α., Οικονομάκης Θ., Παπαγεωργίου Λ., Στραβαρίδου Α., Φουντέα Δ.-Α., Χασταμουρατίδου Ε., & Σοφός Α. (Λοΐζος). (2023). «Όταν έφυγαν τα αγάλματα» Εκπαιδευτικό Ντοκιμαντέρ . *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 4(2). <https://doi.org/10.12681/afiiimec.34261>

«Όταν έφυγαν τα αγάλματα»

Εκπαιδευτικό Ντοκιμαντέρ

Ντούρου Αικατερίνη
Αγγλική Φιλολογία ΠΕ06
kntourou@gmail.com

Οικονομάκης Θρασύβουλος
Φιλολογία ΠΕ02
thrasivoulos2009@gmail.com

Παπαγεωργίου Λιονέλα
Φιλολογία ΠΕ02
lionela.pap@gmail.com

Στραβαρίδου Αναστασία
Φιλολογία ΠΕ02
anastasia.stravaridou22@gmail.com

Φουντέα Δέσποινα - Αικατερίνη
Εκπαιδευτικός ΠΕ70
katerina.fountea@gmail.com

Χασταμουρατίδου Ευθυμία
Εκπαιδευτικός ΠΕ70
efihast@yahoo.gr

Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός
Καθηγητής Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Isofos@rhodes.aegean.gr

Abstract

The educational film "When the statues departed", has been the fruit of our work after reading the homonymous book of Angeliki Darlasi, which deals with the effort of the people of the Archaeological Museum to protect antiquities from the darkness of Nazism. The theme of our educational film will therefore be the efforts to preserve Greek culture at a time of real danger both for human lives and for their spirit, as well as how the rescue of the statues has functioned on its own as a form of resistance. The film lasts a total of 5.10 minutes. During the film, a little boy appears who comes into an initial contact with the issue of the rescue of the statues through his involvement with the book. Then, the highlights from the inside of the museum are presented that are accompanied by Electra's audio narration, who has the role of the narrator. Then follow parts of the interview we took from Angeliki Darlasi who describes the process of the concealment but above all the historical value of this initiative. By and large, students will familiarize themselves with the period under consideration, with the dangers that existed but also depicting clearly the dimension of the rescue of the statues as a form of resistance against Nazism.

Key-words: Historical documentary, World War II, preservation, protection of ancient monuments, resistance

Περίληψη

Η εκπαιδευτική ταινία «Όταν έφυγαν τα αγάλματα», έχει λάβει ως έναυσμα το ομώνυμο βιβλίο της Αγγελικής Δαρλάση, το οποίο πραγματεύεται την αγωνία των ανθρώπων του αρχαιολογικού μουσείου να διαφυλάξουν τις αρχαιότητες από το σκοτάδι του ναζισμού. Το θέμα της εκπαιδευτικής μας ταινίας, λοιπόν, είναι οι προσπάθειες να διαφυλαχθεί ο ελληνικός πολιτισμός σε μια περίοδο πραγματικού κινδύνου τόσο για τις ανθρώπινες ζωές όσο και για το πνεύμα τους, καθώς και το πώς η διάσωση των αγαλμάτων αποτέλεσε η ίδια μία μορφή αντίστασης. Η ταινία διαρκεί συνολικά 5.10 λεπτά. Κατά τη διάρκεια της ταινίας παρουσιάζεται ένα μικρό αγόρι που έρχεται σε μια πρώτη επαφή με το θέμα της επιχείρησης διάσωσης των

αγαλμάτων μέσα από την εμπλοκή του με το βιβλίο. Ακολουθούν στιγμιότυπα από το εσωτερικό του μουσείου και ηχητική αφήγηση από την Ηλέκτρα, η οποία έχει το ρόλο της αφηγήτριας. Έπειτα, ακολουθεί μέρος από τη συνέντευξη που πήραμε από την Αγγελική Δαρλάση και η οποία μιλά για τη διαδικασία της απόκρυψης αλλά κυρίως για την ιστορική αξία αυτής της πρωτοβουλίας. Συνοψίζοντας, οι μαθητές θα εξοικειωθούν με την περίοδο υπό εξέταση, με τους κινδύνους που υπήρχαν αλλά και με τη διάσταση της διάσωσης των αγαλμάτων ως μορφή αντίστασης κατά του ναζισμού.

Λέξεις κλειδιά: ιστορικό ντοκιμαντέρ, δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, διαφύλαξη, προστασία αρχαίων μνημείων, αντίσταση

1. Θεωρητική προσέγγιση του θέματος

Η εκπαιδευτική μας ταινία έχει βασιστεί στο λογοτεχνικό βιβλίο «Όταν έφυγαν τ' αγάλματα» της Αγγελικής Δαρλάση και πραγματεύεται τις προσπάθειες να διαφυλαχθεί ο ελληνικός πολιτισμός σε μια περίοδο πραγματικού κινδύνου τόσο για τις ανθρώπινες ζωές όσο και για το πνεύμα τους, καθώς και το πώς η διάσωση των αγαλμάτων αποτέλεσε η ίδια μορφή αντίστασης.

Στο διαδίκτυο και τη βιβλιογραφία παρόλο που υπάρχουν αρκετές πρωτογενείς πηγές για το ζήτημα, υπάρχει κενό σε αναφορές σχολικών βιβλίων για το συγκεκριμένο θέμα και άγνοια από την πλευρά των μαθητών, ίσως και των εκπαιδευτικών. Για το λόγο αυτό, η δημιουργία της εκπαιδευτικής ταινίας στοχεύει στη γνωριμία των μαθητών με αυτή την ιστορική πτυχή συνδυάζοντας το αντικείμενο της Ιστορίας, της Λογοτεχνίας αλλά και της Τέχνης. Η επαφή των μαθητών με αυτή την ιστορική πλευρά μπορεί να συμβάλει στην ιστορική ενσυναίσθηση, στο να προσδιορίσουν τη θέση τους στη νεότερη ιστορία σε σχέση με το παρελθόν, στη συνειδητοποίηση της ιστορικής – πολιτισμικής συνέχειας και πώς αυτή μπορεί να επιτευχθεί. Τέλος, μπορούν να αντιληφθούν τον κίνδυνο που ενέχει η εισβολή και η κατοχή και να προβληματιστούν γύρω από ζητήματα αγωνιστικής στάσης και πώς αυτή συμβάλλει σε διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής.

2. Είδος μιντιακού προϊόντος

Το είδος της εκπαιδευτικής μας ταινίας είναι ιστορικό ντοκιμαντέρ. Πατέρας του ντοκιμαντέρ θεωρείται ο Σκώτος κινηματογραφιστής John Grierson που χρησιμοποίησε τον όρο 'ντοκιμαντέρ' ως καλλιτεχνική αναπαράσταση της πραγματικότητας. Ντοκιμαντέρ είναι όλες οι μέθοδοι καταγραφής σε φίλμ με σκοπό την τόνωση της επιθυμίας για τη διεύρυνση της ανθρώπινης γνώσης καθώς και της προβολής προβλημάτων και λύσεων (Grierson, 1932). Συγκεκριμένα επιλέξαμε το ιστορικό ντοκιμαντέρ για την παραγωγή της ταινίας μας. Βασικά χαρακτηριστικά του είναι η προκαθορισμένη διάρκεια, ο σχολιασμός θεμάτων ιστορικής αληθείας, η απουσία του αφηγητή στην οθόνη και η δραματική παρουσίαση (Dick Eitzen, 2010). Τα χαρακτηριστικά του ιστορικού ντοκιμαντέρ που αποτυπώνονται στην ταινία **“Όταν έφυγαν τα αγάλματα”** είναι η απουσία κεντρικού αφηγητή από την οθόνη του θεατή με την χρήση οπτικοακουστικού υλικού για την αφήγηση της ιστορίας. Για την καλύτερη κατανόηση του θέματος επιλέξαμε να προσθέσουμε μαρτυρίες από ειδικό

και συγκεκριμένα από την συγγραφέα του ομώνυμου βιβλίου Αγγελική Δαρλάση. Για την πλαισίωση των σκηνών και την πρόκληση συναισθημάτων επιλέχθηκε το μουσικό έργο “Comptine d'un autre été, l'après-midi” του Yann Tiersen, ως μουσικό χαλί.

Για την δόμηση του ντοκιμαντέρ και την εναλλαγή των πλάνων επιλέξαμε τη μικτή δομή αφήγησης βάσει διερεύνησης και δράσης. Σε μία πρώτη φάση έχουμε την αφήγηση ενός περιστατικού, μιας χρονικής περιόδου και σε δεύτερη φάση έχουμε την επεξήγηση, τεκμηρίωση.

3. Δομή της ταινίας

Σκηνή 1^η

Λειτουργεί σαν εισαγωγή και μας τοποθετεί στον τόπο, την Αθήνα της καθημερινότητας, που δεν θυμίζει σε τίποτα τι έχει προηγηθεί.

Σκηνή 2^η

(Αλλαγή χωροχρονικού πλαισίου-αποθήκη σπιτιού-εμφάνιση Κωνσταντίνου)

Ο Κωνσταντίνος κατεβαίνει στο υπόγειο του σπιτιού του για να ψάξει το ομώνυμο βιβλίο της ταινίας. Το υπόγειο του σπιτιού παραπέμπει στον εγκιβωτισμό των αγαλμάτων στα υπόγεια του μουσείου.

Σκηνή 3^η

(Αλλαγή χωροχρονικού πλαισίου, δρόμος)

Ο Κωνσταντίνος βγαίνει από το υπόγειο του σπιτιού του στον δρόμο και μονολογεί νοερά: «Πες μου μια ιστορία κοριτσάκι. Πες μου την ιστορία για εκείνα τα αγάλματα. Πες μου αυτά που δεν ξέρω». Η σκηνή λειτουργεί μεταβατικά, ώστε να ξεκινήσει η αφήγηση. Οι τρεις πρώτες σκηνές λειτουργούν εισαγωγικά - μεταβατικά και με σκοπό την πρόκληση ενδιαφέροντος.

Σκηνή 4^η

Πλάνα από το παρελθόν, συγκεκριμένα από την περίοδο που ο στρατός κατοχής έμπαινε στην Αθήνα. Εισάγεται η φωνή ενός κοριτσιού, της Ηλέκτρας που μας διηγείται τα γεγονότα.

Σκηνή 5^η

Αλλάζουμε πια το σκηνικό και παρακολουθούμε κοντινά πλάνα από τα αγάλματα του μουσείου ενώ η Ηλέκτρα μας πληροφορεί ότι τα αγάλματα είχαν ήδη κρυφτεί όταν οι γερμανοί μπήκαν στην Αθήνα.

Σκηνή 6^η

Ακολουθούν πλάνα που δείχνουν την κατάσταση του Μουσείου κατά τους 6 μήνες του Αλβανικού έπους. Η Ηλέκτρα μας μιλά για τον Κολοσσό του Σουνίου και τα

πλάνα δείχνουν τον τρόπο που προσπάθησαν και κατάφεραν να τον σώσουν οι εργαζόμενοι.

Σκηνή 7^η

Συνεχιζόμενα πλάνα από τα αγάλματα και πλαισίωσή τους με τη φωνή της Αγγελικής Δαρλάση, η οποία μας μιλά για την ιστορική σημασία της διάσωσης. «Τα ευρήματα συσκευάστηκαν μέσα σε ξύλινα κιβώτια και μπήκαν στις αποθήκες του μουσείου.» και «Είναι μια μορφή αντίστασης, απέναντι κατ' αρχάς στη λησμονιά.». Οι σκηνές 4 - 7 αναδεικνύουν τις θεματικές διαστάσεις της ταινίας: πόλεμος και συνέπειές του, απόκρυψη των αγαλμάτων του αρχαιολογικού μουσείου, σημασία της απόκρυψης και ανάδειξή της ως μία μορφή αντίστασης.

Σκηνή 8^η

Επανερχόμαστε στο παρόν όπου ο Κωνσταντίνος κάθεται στο αγαπημένο του μέρος όπου διαβάζει για τα αγάλματα και σκέφτεται όλα αυτά με θέα την Ακρόπολη.

Σκηνή 9^η

Τελευταία σκηνή όπου βλέπουμε το εντελώς αντίθετο σκηνικό από τα αρχικά. Υπάρχει μια μετακίνηση από το σκοτάδι στο φως, από το βάθος στον ψηλό ουρανό. Όπως τα αγάλματα έπρεπε να ταφούν για να μπορέσουν να διασωθούν έτσι και η χώρα μας αντιστάθηκε σε μια σκοτεινή περίοδο και βρήκε την ελευθερία της βγαίνοντας ξανά στο φως. Οι δύο τελευταίες σκηνές έχουν στόχο να ευαισθητοποιήσουν, να προβληματίσουν και να θέσουν νοητικά ερωτήματα.

4. Μαθησιακό αντικείμενο

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική ταινία έχει ως θέμα την απόκρυψη των πολιτισμικών θησαυρών του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου της Αθήνας κατά την περίοδο του ελληνοϊταλικού πολέμου. Τα υποθέματα που τίγονται αφορούν την ιστορική περίοδο της κατοχής, τις διαφορετικές μορφές αντίστασης ενός λαού και ειδικότερα την ανάδειξη της διάσωσης των αγαλμάτων ως μια μορφή αντίστασης, την αξία της πολιτισμικής κληρονομιάς και τη συμβολή του γεγονότος της απόκρυψης στη διαφύλαξη αρχαίων μνημείων με τεράστια σημασία για τη συνέχεια του πολιτισμού μας.

5. Εκπαιδευτικός σχεδιασμός

Η ταινία μικρού μήκους με τίτλο: «Όταν έφυγαν τα αγάλματα» απευθύνεται σε μαθητές Ε΄ - Στ΄ δημοτικού, αλλά και σε μαθητές Α΄ - Β΄ Γυμνασίου και συνοδεύεται από εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Ο τρόπος σχεδίασης και οργάνωσης του υλικού είναι ελκυστικός, προκειμένου να κινητοποιήσει τους μαθητές και να τους ενθαρρύνει να αφιερώσουν χρόνο και να επιμείνουν στις μαθησιακές δραστηριότητες (Smith & Ragan, 2005). Επιπρόσθετα, η ταινία είναι κατάλληλη για εκπαιδευτική αξιοποίηση, καθώς συμμορφώνεται πλήρως ως προς το αναλυτικό πρόγραμμα, είναι σύντομη και δίνει τη δυνατότητα αυτόνομης και ανοικτής μάθησης καθώς το υλικό έχει αναπτυχθεί με τη μορφή ενός μικρο-μαθήματος (Σοφός, 2018). Τέλος, οι μαθητές μπορούν να εργαστούν σε μικρές ομάδες και να προωθηθεί η συνεργατική μάθηση (Σοφός & Kron, 2010).

Μετά από τη θέαση της ταινίας και την ενασχόληση με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες οι μαθητές αναμένεται να έχουν κατακτήσει τους εξής μαθησιακούς στόχους:

- Να θυμηθούν το ιστορικό γεγονός του Β΄ παγκοσμίου πολέμου και να αναδείξουν σχετικές διαστάσεις, που δεν είχαν σκεφτεί μέχρι τώρα, όπως την ανάγκη διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός λαού.
- Να αντιπαραβάλουν το γεγονός με αρπαγές μνημείων του παρελθόντος, όπως των μαρμάρων του Παρθενώνα και να κάνουν παρατηρήσεις και συγκρίσεις.
- Να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους και το προσφερόμενο υλικό και να συνθέσουν επιχειρηματολογία υπέρ της επιστροφής αυτών των μνημείων.
- Να εξετάσουν τους τρόπους διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και να επινοήσουν διαφορετικούς τρόπους.
- Να αναγνωρίσουν και να αναπαραστήσουν συγκεκριμένα αγάλματα του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου.
- Να διαμορφώσουν ιστορική ενσυναίσθηση και να φανταστούν ότι είναι πρόσωπα του παρελθόντος.
- Να αναπτύξουν δημιουργική σκέψη και φαντασία και να δημιουργήσουν πρωτότυπους διαλόγους μέσα από παιχνίδια ρόλων.
- Να οργανώσουν μία έκθεση και να σχεδιάσουν την αφίσα της (δημιουργία).
- Να δημιουργήσουν την πρόσκληση για την έκθεση και να συντάξουν επίσημη επιστολή με επιχειρήματα (δημιουργία).
- Να εντοπίσουν αντιπολεμικά έργα (πούματα, κείμενα, πίνακες ζωγραφικής) και να συνθέσουν - δημιουργήσουν τα δικά τους.
- Να πραγματοποιήσουν έναν ρητορικό αγώνα.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που δημιουργήθηκαν είναι είκοσι στον αριθμό και κατανέμονται ως εξής:

1. Δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας (1η, 2η, 12η, 19η, 20η).
2. Δραστηριότητες ανάπτυξης συναισθημάτων- στάσεων (4η, 5η, 6η, 7η, 13, 18η).
3. Δραστηριότητες γνωστικού περιεχομένου (3η, 7η, 10η, 11η, 14η, 15η).
4. Δραστηριότητες επιπλέον γνωστικού περιεχομένου για περαιτέρω ενασχόληση με το αντικείμενο (8η, 9η, 12η, 16η, 17η).

Να επισημανθεί ότι κάποιες δραστηριότητες μπορούν να ενταχθούν σε δύο ή και τρεις κατηγορίες, π.χ. ανάπτυξης συναισθημάτων και επιπλέον γνωστικού περιεχομένου. Τέλος, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων είναι γνωστικής επεξεργασίας, εμπέδωσης και επέκτασης (Σοφός, 2015).

Πίνακας ενδεικτικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων

Σκηνή:	Στόχος:	Διαστάσεις θέματος:	Περιγραφή δραστηριότητας:
Τρέιλερ	Να <u>εντοπίσουν</u> τους τρόπους προσέγγισης του κοινού, να <u>υποθέσουν</u> τους λόγους επιλογής συγκεκριμένων σκηνών και μουσικής υπόκρουσης, να <u>συμπεράνουν</u> το θέμα της ταινίας και τέλος να <u>ασκήσουν κριτική</u> .	Ανάλυση πλαισίου	<i>2η δραστηριότητα</i> Στη δραστηριότητα οπτικοακουστικής παιδείας “Παρακολουθώντας το τρέιλερ της ταινίας” οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν και να κρίνουν τους τρόπους προσέγγισης του κοινού μέσω του τρέιλερ, αλλά και να συμπεράνουν το θέμα της ταινίας.
2:10 - 2: 39 Παρουσίαση αγαλμάτων	Να <u>φανταστούν</u> ότι είναι κάποιο <u>άγαλμα</u> του μουσείου, να <u>ταυτιστούν</u> με αυτό και να <u>επινοήσουν</u> έναν φανταστικό διάλογο μεταξύ των αγαλμάτων, τον οποίο θα <u>δραματοποιήσουν</u> ή θα <u>καταγράψουν</u> .	Συνέπειες πολέμου/ ιστορική πραγματικότητα	<i>5η δραστηριότητα</i> Στη δραστηριότητα ανάπτυξης συναισθημάτων - στάσεων «Όταν σβήνουν τα φώτα του μουσείου» τα αγάλματα του μουσείου ζωντανεύουν στο άκουσμα του πολέμου και συνομιλούν μεταξύ τους για την τύχη τους. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και επιλέγουν τα αγάλματα που θα υποδυθούν, προκειμένου να φανταστούν και να δραματοποιήσουν ή καταγράψουν τον διάλογο που διεξάγεται μεταξύ τους.
4:30 (Το άγαλμα του Δία ή Ποσειδώνα στην επιβλητική του στάση)	Να <u>αναπαριστούν εικονικά</u> τα αγάλματα του μουσείου και να τα <u>αναγνωρίζουν-ταυτοποιούν</u> μέσα από την αναπαράσταση των συμμαθητών τους.	Εξοικείωση με την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου μας.	<i>7η δραστηριότητα</i> Στη δραστηριότητα γνώσεων και ψυχοκινητικών στάσεων «αγαλματάκια, αγαλματάκια», ο μαθητής που τα «φυλάει» θα πρέπει από τις φιγούρες να καταλάβει ποιο άγαλμα παριστάνεται, ενώ οι μαθητές που αναπαριστούν αγάλματα θα πρέπει να γνωρίζουν αρκετά στοιχεία για τα αγάλματα

			που θα αναπαραστήσουν, ώστε να είναι αναγνωρίσιμα.
1:49 - 1:54 (Οι Γερμανοί στρατιώτες στον ιερό βράχο της Ακρόπολης ως αφόρμηση για την περίπτωση του Έλγιν)	Να <u>αξιοποιήσουν</u> το διαδίκτυο και να <u>συλλέξουν</u> φωτογραφικό υλικό σχετικό με το θέμα. Να <u>οργανώσουν</u> μία έκθεση στο σχολείο, μέσω της οποίας θα <u>ευαισθητοποιήσουν</u> και θα <u>αναδείξουν</u> τη <u>διάσταση</u> του προβλήματος. Τέλος, να <u>δημιουργήσουν ένα όραμα</u> , προκειμένου να <u>επιχειρηματολογήσουν</u> υπέρ της επιστροφής των αγαλμάτων.	Σημασία διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάδειξή της ως μιας άλλης μορφής αντίστασης.	<i>9^η δραστηριότητα συνδυαστικά με 12^η</i> Στη δραστηριότητα αυτή του επιπλέον γνωστικού περιεχομένου οι μαθητές καλούνται να συλλέξουν ιστορικά στοιχεία και σχετικό φωτογραφικό υλικό και να οργανώσουν μια έκθεση στο σχολείο τους με θέμα “Η αρπαγή των Μαρμάρων του Παρθενώνα”. Στη συνέχεια θα αξιοποιήσουν φωτογραφικό υλικό από την έκθεση και θα απευθύνουν επιστολή στον υπουργό εξωτερικών της Αγγλίας επιχειρηματολογώντας υπέρ της επιστροφής των μαρμάρων στη «γενέτειρά» τους.
3:25 - 4:00 (Περιγραφή της διαδικασίας απόκρυψης των αγαλμάτων από την συγγραφέα του βιβλίου Αγγελική Δαρλάση)	Να <u>φανταστούν</u> ότι είναι στη θέση του διευθυντή της αρχαιολογικής υπηρεσίας του 1940, να <u>επινοήσουν</u> διαφορετικούς τρόπους απόκρυψης των αγαλμάτων και να <u>επιλύσουν</u> αποτελεσματικά το πρόβλημα διάσωσης της αρχαιολογικής μας κληρονομιάς.	Σημασία διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάδειξή της ως μιας άλλης μορφής αντίστασης.	<i>14^η δραστηριότητα</i> Στη δραστηριότητα γνωστικού περιεχομένου και ανάπτυξης στάσεων “Πώς αλλιώς;” ο μαθητής υποθέτει ότι είναι ο διευθυντής της αρχαιολογικής υπηρεσίας του 1940 και προσπαθεί να δώσει λύση στο πρόβλημα διαφύλαξης των αρχαιολογικών θησαυρών, ώστε να προστατευτούν από τον κατακτητή.

<p>4:36 - 5:10</p> <p>(Ο Κωνσταντίνος διαβάζει το βιβλίο στο μπαλκόνι του σπιτιού του. Αντιπολεμικές σκέψεις περνούν από το μυαλό του.)</p>	<p>Να <u>θυμηθούν</u>, προκειμένου να εμπνευστούν, το ποίημα του Γιάννη Ρίτσου “Ειρήνη” και το τραγούδι του Μάνου Λοΐζου “ο τοίχος είχε τη δική του ιστορία” και να <u>δημιουργήσουν</u> τον δικό τους αντιπολεμικό τοίχο με το τεχνολογικό εργαλείο padlet.</p>	<p>Άλλες μορφές αντίστασης.</p>	<p><i>20^η δραστηριότητα</i></p> <p>Σε αυτή τη δραστηριότητα ευρύτερου γνωστικού περιεχομένου που συνδυάζει οπτικοακουστική και συναισθηματική παιδεία, οι μαθητές καλούνται να εμπνευστούν από φημισμένα αντιπολεμικά έργα και να δημιουργήσουν τον δικό τους αντιπολεμικό τοίχο στο padlet είτε εισάγοντας δικές τους πρωτότυπες δημιουργίες (συνθήματα, ποιήματα, ζωγραφιές κ.ά.), είτε επιλέγοντας υλικό από το διαδίκτυο.</p>
---	--	---------------------------------	--

Ενδεικτικά παραδείγματα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων

Φύλλο εργασίας 1

Κατηγορία δραστηριότητας: οπτικοακουστική παιδεία

Μαθησιακός στόχος: εξήγηση - ερμηνεία του τρόπου προσέγγισης του κοινού

Επίπεδο στόχου: εφαρμογή σύμφωνα με την ταξινομία Bloom (Anderson, Krathwohl etc, 2013)

Ενδεικτικός χρόνος υλοποίησης: 10΄

Ερμηνεύοντας την αφίσα της ταινίας

Παρατήρησε προσεκτικά την αφίσα της ταινίας «Όταν έφυγαν τα αγάλματα» και συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα.

Ο τίτλος της ταινίας κεντρίζει το ενδιαφέρον;	
Γιατί πιστεύεις πως επιλέχθηκαν τα συγκεκριμένα χρώματα;	
Γνωρίζοντας ότι πρόκειται για ιστορικό ντοκιμαντέρ, ποιο σκοπό πιστεύεις ότι εξυπηρετούν οι συγκεκριμένες φωτογραφίες;	
Σε ποιο κοινό πιστεύεις ότι απευθύνεται η ταινία;	
Τι συναισθήματα σου προκαλεί η αφίσα;	
Σε κάνει να θες να παρακολουθήσεις την ταινία;	

Καταγράψτε τα σημαντικότερα μηνύματα που πιστεύετε ότι θέλει να μεταδώσει η αφίσα της ταινίας.

.....

Φύλλο εργασίας 13

Κατηγορία δραστηριότητας: ανάπτυξη συναισθημάτων - στάσεων

Μαθησιακός στόχος: ανάπτυξη ιστορικής ενσυναίσθησης

Επίπεδο στόχου: δημιουργία-σύνθεση σύμφωνα με την ταξινόμια Bloom (Anderson, Krathwohl etc, 2013)

Ενδεικτικός χρόνος υλοποίησης: 20΄

«Εμβυθίζοντας» τον Κολοσσό

Φαντάσου ότι είσαι κι εσύ ένας από τους ανθρώπους που εργαστήκατε σκληρά, για να κρύψετε τα αγάλματα. Το ίδιο βράδυ συμπληρώνεις το ημερολόγιό σου. Τι περιλαμβάνει η μαρτυρία σου για όσα έζησες; Ποιους φόβους και αγωνίες έχεις;

.....
.....
.....
.....

6. Διαδικασία παραγωγής και υλοποίησης της ταινίας

Αξιοποιήσαμε οπτικοακουστικά μέσα, για να παρουσιάσουμε έναν από τους τρόπους διαφύλαξης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Ειδικότερα, εμπνευστήκαμε από το βιβλίο της Αγγελικής Δαρλάση με τίτλο: «Όταν έφυγαν τ' αγάλματα» και έτσι εστίασαμε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και στην προετοιμασία που πραγματοποιήθηκε από το ανθρώπινο δυναμικό του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, όπου εγκιβωτίστηκαν στα σκαμμένα υπόγεια τα εκθέματά του. Αυτές οι ενέργειες χαρακτηρίστηκαν αποτελεσματικές για την προστασία των αρχαιοτήτων από διαρπαγές και τυχόν καταστροφές.

Εξαρχής γνωρίζαμε, ότι λόγω των συνθηκών που βιώνουμε τα δύο τελευταία χρόνια, η συνεργασία με τα μέλη της ομάδας χρειαζόταν καλό προγραμματισμό και συντονισμό. Αποφασίσαμε, λοιπόν, να χωρίσουμε τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ σε *τέσσερα μέρη*. Στο *πρώτο μέρος* παρουσιάζεται η εικόνα που είχε εκείνη την εποχή η Αθήνα. Βρήκαμε και χρησιμοποιήσαμε έτοιμο υλικό, το οποίο επεξεργαστήκαμε και προσαρμόσαμε στις ανάγκες του ντοκιμαντέρ. Εν συνεχεία, συνδέσαμε το *δεύτερο μέρος*, όπου εμφανίζεται ο Κωνσταντίνος (πρωταγωνιστής) με το βιβλίο, το οποίο αποτέλεσε το έναυσμα για την παραγωγή του εκπαιδευτικού βίντεο. Σε αυτό το σημείο, τραβήχτηκαν πλάνα από κάμερα κινητού τηλεφώνου, τα οποία με την κατάλληλη επεξεργασία μέσω του “OpenShot Video Editor” και του “iMovie” έδωσαν την σκυτάλη στο *τρίτο μέρος*. Πιο συγκεκριμένα, εμφανίζεται το κύριο μέρος του ντοκιμαντέρ, όπου παρουσιάζεται η κεντρική ιδέα του γεγονότος, δηλαδή η προετοιμασία και η απόκρυψη των αρχαιοτήτων, μέσα από την εναλλαγή εικόνων και αφήγησης. Ζητήσαμε από την μικρή Ηλέκτρα να ηχογραφήσουμε την αφήγηση και εφόσον είχαμε πάρει συνέντευξη από την συγγραφέα του βιβλίου, Α. Δαρλάση επικεντρωθήκαμε και απομονώσαμε τα σημεία αναφοράς του θέματος, τα οποία ακούγονται κατά την εναλλαγή των εικόνων. Μελετήσαμε άρθρα, συγγράμματα και αναφορές ώστε το υλικό να είναι ακριβέστερο και να ανταποκρίνεται πλήρως στις απαιτήσεις του βίντεο. Στο *τέταρτο μέρος*, με το οποίο κλείνει η ταινία εμφανίζεται ο Κωνσταντίνος να αγναντεύει το απέραντο γαλάζιο σκεπτόμενος.

Για τις λήψεις των πλάνων έγινε χρήση κινητής συσκευής για την καταγραφή βίντεο. Με τα μέσα που διαθέταμε, καταβάλαμε προσπάθεια ώστε το αποτέλεσμα να είναι αξιοπρεπές και ποιοτικό, για να προσελκύσει και να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να αποτελέσει κινητήρια δύναμη ενασχόλησης τους με το θέμα της ταινίας.

Για την καταγραφή της αφήγησης υπήρξε καλή οργάνωση και προεργασία του εξοπλισμού, με χρήση μικροφώνου, του προγράμματος “Audacity” και επιπλέον καταγραφή φωνής από το κινητό τηλέφωνο. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα παρέχει επιλογές όπως μείωση θορύβου, προσθήκη εφέ και άλλα εργαλεία, δυνατότητες που βοήθησαν στην βελτίωση και την ενίσχυση του ήχου.

Για την εισαγωγή στην κεντρική ιδέα πραγματοποιήθηκαν λήψεις πλάνων στο σπίτι (υπόγειο και μπαλκόνι) και στην γειτονιά του Κωνσταντίνου. Ο Κωνσταντίνος έδειξε μεγάλη χαρά και προθυμία να συνεργαστεί μαζί μας. Εξηγήσαμε στο παιδί τι πραγματεύεται το ντοκιμαντέρ και σκηνοθετήσαμε τα πλάνα του. Η διαδικασία διήρκεσε 2 ώρες. Τραβήχτηκαν αρκετά πλάνα, κυρίως οριζόντια, για να μπορεί να γίνει πιο εύκολα το μοντάζ, αλλά και για να επιλέξουμε και να επεξεργαστούμε τα καταλληλότερα.

Όσον αφορά τη συνέντευξη, αρχικά ήρθαμε σε επαφή με την συγγραφέα, η οποία ήταν πρόθυμη να συνεργαστεί μαζί μας. Επιλέχθηκε ως χώρος διεξαγωγής της συνέντευξης το καφέ του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, όπου έγινε προσπάθεια λήψης πλάνων. Συζητήσαμε μαζί της τους λόγους, για τους οποίους επέλεξε αυτό το θέμα για το βιβλίο της και της απευθύναμε σχετικές ερωτήσεις, τις οποίες είχαμε προετοιμάσει. Η συνέντευξη διήρκεσε 2-3 ώρες και αντλήσαμε χρήσιμες πληροφορίες. Οι ερωτήσεις είχαν ως κύριο άξονα την κεντρική ιδέα της εκπαιδευτικής ταινίας, δηλαδή την προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τη σημασία της και την ερμηνεία της ως μια άλλη μορφή αντίστασης. Οι δομημένες ερωτήσεις βοήθησαν, επειδή δόθηκε μια κατευθυντήρια γραμμή εξαρχής.

Για την καταγραφή της αφήγησης ζητήθηκε η βοήθεια από την Κατερίνα, η οποία ακούγεται στα εισαγωγικά πλάνα, τον Θρασύβουλο, ο οποίος μέσα από τα λόγια του δίνει το έναυσμα στην Ηλέκτρα, μαθήτριά της Ε' τάξης Δημοτικού, να εξιστορήσει την προσπάθεια της απόκρυψης των αρχαίων «θησαυρών». Προσπαθήσαμε να αναπτύξουμε ένα φιλικό κλίμα, ώστε να μην την κυριεύει το άγχος κατά τη διάρκεια της ηχογράφησης και της εξηγήσαμε σε ποια σημεία του κειμένου χρειάζεται να δίνει έμφαση και περισσότερο χρώμα στην φωνή της. Για να διευκολύνουμε την μαθήτριά, χωρίσαμε το κείμενο σε επιμέρους ενότητες και ηχογραφήσαμε κάθε μέρος ξεχωριστά. Η ηχογράφηση διήρκεσε 1 ώρα. Αφού συλλέξαμε όλες τις ενότητες που χρειαζόμασταν, αξιοποιήσαμε το πρόγραμμα “Audacity”, κάναμε τις απαραίτητες αλλαγές και προσαρμόσαμε τις ενότητες στα χρονικά διαστήματα, κατά τα οποία προβάλλονται οι εικόνες από την απόκρυψη των αρχαιοτήτων. Παρόμοια διαδικασία ακολουθήσαμε και στην επεξεργασία της συνέντευξης, κατά την οποία εντοπίσαμε τα σημεία που μας ενδιέφεραν και κρατώντας μόνο την φωνή της συγγραφέως πλαισιώσαμε την παρουσίαση του θέματός μας.

Ο εμπλουτισμός του βίντεο με ακουστικό υλικό ήταν επίσης ένα από τα ζητήματα που επιλύθηκε εξαρχής, καθώς επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε ως μουσικό χαλί το κομμάτι “Comptine d'un autre été, l'après-midi” του Yann Tiersen, προκειμένου να συμβάλλει στη δημιουργία συναισθημάτων στους θεατές και να υποβοηθήσει τη μετάδοση των μηνυμάτων του ντοκιμαντέρ.

Το μοντάζ ήταν μία απαιτητική και πολύωρη διαδικασία, διότι ήρθαμε αντιμέτωποι με την ενασχόληση και εξοικείωση, σε σύντομο χρονικό διάστημα, με νέα προγράμματα για εμάς, όπως το “OpenShot Video Editor”. Αποφασίσαμε ότι πρώτα θα επεξεργαστούμε τα πλάνα και το οπτικό υλικό, που θα αποτελούσαν την αρχική δομή και στη συνέχεια θα προσθέταμε τον ήχο. Ουσιαστικά, χωρίσαμε το μοντάζ σε δύο άξονες. Να σημειωθεί ότι έγιναν δοκιμές στην εφαρμογή των ηχογραφήσεων και της μουσικής και καταλήξαμε στο να προσαρμόσουμε τελευταίες τις ηχογραφήσεις, ώστε η μουσική να μην καλύπτει τις φωνές. Επιπρόσθετα, η ένταση της μουσικής ρυθμίστηκε βάσει των αναγκών του ντοκιμαντέρ. Παρακολουθήσαμε πολλές φορές το βίντεο και κάναμε αλλαγές. Εξοικειωθήκαμε με τα συγκεκριμένα λογισμικά που αναφέρθηκαν, για να καταφέρουμε να αποδώσουμε και να εξασφαλίσουμε ένα θέαμα το οποίο θα εντυπωσιάζει τους μαθητές, αλλά και θα αποτελέσει ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα αντάξιο της προσπάθειας μας.

Συμπεράσματα

Η διαδικασία παραγωγής βίντεο από εμάς τους ίδιους λειτούργησε ενδυναμωτικά, με την έννοια ότι πλέον γνωρίζουμε τη μεθοδολογία και μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αυθεντικό υλικό που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες κάθε πλαισίου. Ο στόχος που τέθηκε εξαρχής επετεύχθη, ωστόσο οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε αφορούσαν στη συγκέντρωση του υλικού και στις λήψεις των πλάνων λόγω των περιορισμών εξαιτίας κυρίως της πανδημίας. Αξίζει να επισημανθεί ότι οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες μπορούν να τροποποιηθούν και να προσαρμοστούν ανάλογα με το μαθησιακό στυλ, την ηλικιακή ομάδα και τις ανάγκες των παιδιών.

Παρά τις δυσκολίες, πιστεύουμε ότι αποκομίσαμε πολλά περισσότερα. Πρώτον, μέσα από την όλη διαδικασία και τα διαφορετικά στάδια της δημιουργίας του εκπαιδευτικού βίντεο, είμαστε πλέον σε θέση να επεξεργαζόμαστε και να παράγουμε βίντεο. Ταυτόχρονα, μέσα από την εξοικείωσή μας με διαφορετικά λογισμικά μπορούμε να αξιοποιούμε τα εργαλεία αυτά, ώστε να ενισχύουμε την εκπαιδευτική εμπειρία των μαθητών και να αυξάνουμε τις πιθανότητες να εγκαθιδρυθεί η μάθηση. Συνοψίζοντας, η εμπειρία υπήρξε για όλους μας τόσο δημιουργική όσο και αποδοτική.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Raths, J., Wittrock, M. (2013). *Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing, A: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives, Complete Edition Complete Edition*
- Eitzen, D. (2010). *When Is a Documentary?: Documentary as a Mode of Reception, University of Texas Press on behalf of the Society for Cinema & Media Studies.*
- Grierson, J. (1932). *First Principles of Documentary*. Ανακτήθηκε από: <http://artsites.ucsc.edu/faculty/gustafson/film%20161.f08/readings/griersonprinciples.pdf>
- Smith, P.L. & Ragan, J. T. (2005). *Instructional Design*. (5th Ed.) New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Δαρλάση, Α. (2015). *Όταν έφυγαν τ' αγάλματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σοφός, Α.& Κρον, F. (2010). *Αποδοτική Διδασκαλία με τη Χρήση των Μέσων. Από τα πρωτογενή και προσωπικά στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Σοφός, Α. (2015). *Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Ολιστικό μοντέλο διερευνητικής και στοχαστικής πρακτικής για την ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού στο πλαίσιο της μεντορείας*. Αθήνα: Γρηγόρης

Σοφός, Α. (2018). *Η πραγματικότητα της ταινίας για την εκπαίδευση ή η εκπαιδευτική πραγματικότητα της ταινίας*; Ηλεκτρονικές σημειώσεις φοιτητών. Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Ρόδος.

Ιστοσελίδες

THE HIDE / Η Απόκρυψη. Ανακτήθηκε από: <https://www.youtube.com/watch?v=3c7uVpJ0qyU>

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ. Τα θαμμένα αγάλματα του πολέμου του Κ. Πασχαλίδη (2013). Ανακτήθηκε από: <https://www.lifo.gr/various/ta-thammena-agalmata-toy-polemoy>

Αγγελική Δαρλάση: «Είμαι πεπεισμένη πως τα αγάλματα έχουν 'φωνή'». Ανακτήθηκε από: <https://www.in.gr/2015/10/26/plus/interviews/aggeliki-darlasi-eimai-pepeismeni-pws-ta-agalmata-exoyn-fwni>

Η απόκρυψη των αρχαιολογικών θησαυρών του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου της Αργυρούς Μποζώνη (2016). Ανακτήθηκε από: <https://www.elculture.gr/blog/article/%ce%b1%cf%80%cf%8c%ce%ba%cf%81%cf%85%cf%88%ce%b7/>

Η διάσωση των αγαλμάτων. Ανακτήθηκε από: <https://www.namuseum.gr/i-diasosi-ton-agalmaton/>

Η Ίδρυση, η Ιστορία και οι Περιπέτειες του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, 130 χρόνια λειτουργίας. Διάλεξη του Πασχαλίδη Κώστα. Ανακτήθηκε από: <https://www.blod.gr/lectures/i-idrysi-i-istoria-kai-oi-peripeteies-tou-ethnikou-arhaiologikou-mouseiou-130-hronia-leitourgias-se-mia-dialeksi/>

Μνήμες 1940-1944. Η διάσωση των αγαλμάτων. Ανακτήθηκε από: <https://www.namuseum.gr/to-moyseio/i-diasosi-ton-agalmaton/>

Όταν τα αγάλματα βγήκαν στο φως. Ανακτήθηκε από: <https://www.youtube.com/watch?v=ayNwkUQ-3Ss&t=33s>

Πίνακας ταινίας

	Τίτλος ταινίας	Όταν έφυγαν τ' αγάλματα.
	URL ταινίας	https://www.youtube.com/watch?v=6p9vRpJ6AGA&t=8s
	Τρέιλερ ταινίας	https://www.youtube.com/watch?v=uATcs_MG00o
	Είδος ταινίας	Ντοκιμαντέρ
	Χώρα	Ελλάδα
	Έτος	2021
	Διάρκεια σε λεπτά	5' 10"
	Πρωταγωνιστές	Ντάγκας Κωνσταντίνος, Αγάλματα Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου
	Γλώσσα	Ελληνικά
	Υπότιτλοι	-
	Ηλικιακή ομάδα	11 ετών και άνω
	Τόπος	Αθήνα
	Τίτλος ΠΜΣ	Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός Διαδικτυακής (Online) Εκπαίδευσης
	Τίτλος μαθήματος	Ανάπτυξη Ψηφιακού Οπτικοακουστικού Υλικού
	Όνομα διδάσκοντος	Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός
Εκπαιδευτικό θέμα	Ιστορία, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, Απόκρυψη αγαλμάτων, Διαφύλαξη πολιτιστικής κληρονομιάς	
Σύνδεσμοι σε άλλες πηγές σχετικές με το θέμα της ταινίας	Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο: https://www.namuseum.gr/to-moyseio/i-diasosi-ton-agalmaton/	

